

Informationsklass

Datum

Diarienummer

Öppen

2026-04-16

FK 2024/011515

Svar på ISF-rapport

Rapport – ISF rapport 2026:4 Arbetsförmågeutredningar i praktiken

Försäkringskassan

Datum: 2026-04-16

Försäkringskassans svar på ISF-rapport 2026:4

Dnr: FK 2024/011515

Sammanfattning av rapporten

ISF har genomfört en egeninitierad granskning av hur Försäkringskassan styr och använder aktivitetsförmågutredningar (AFU). Sedan år 2019 är AFU den enda försäkringsmedicinska utredning som Försäkringskassan använder sig av för att få ett fördjupat underlag inför bedömning av rätten till sjukpenning eller behov av rehabilitering hos den försäkrade. Rapporten baseras på en aktgranskning av 197 ärenden med AFU-beställning gjord under 2024.

Metoden AFU togs från början fram för att bedöma en persons rätt till sjukpenning från dag 181 i sjukfallet. Granskningen konstaterar att Försäkringskassan idag använder metoden i betydligt längre ärenden. Ärendena är i genomsnitt mellan två till tre år när utredning initieras och har ofta en samsjuklighet som innefattar psykisk ohälsa.

Syftet med metoden var att ge en helhetsbild av vilka förmågor och begränsningar som den försäkrade har men ISF visar i sin granskning att metoden används även till andra syften, exempelvis för att utreda möjligheterna till rehabilitering och prognos.

AFU kan ge ett välbehövligt förtydligande om den försäkrades arbetsförmåga men informationen är omfattande och svårvärderad. Rapporten konstaterar även att det i relativt många ärenden är svårt att förstå utredande läkares motivering till de begränsningar som anges i utlåtandet. ISF noterar att det i många ärenden saknas en värdering av olika omständigheter. Det är även svårt att utläsa hur informationen efter en AFU har värderats och hur försäkringsutredaren har vägt uppgifter som talar för och emot ersättning. ISF konstaterar även att Försäkringskassan använder AFU i längre och mer komplexa ärenden än vad metoden ursprungligen var tänkt för.

Antal beställningar som Försäkringskassan kan göra styrs och begränsas i ett årligt anslag. Försäkringskassan ska därtill utreda varje ärenden så som krävs. Detta kan innebära en utmaning för Försäkringskassan om det faktiska behovet av AFU överstiger anslaget.

ISF lämnar en rekommendation till Försäkringskassan:

- Försäkringskassan bör utvärdera och följa upp användandet av AFU som en del av hanteringen av långa sjukfall.

Försäkringskassans arbete med kvalitetshöjande åtgärder

ISF konstaterar i sin rapport att Försäkringskassan har en rad olika åtgärder initierade och påbörjade som syftar till att stärka kvalitén kring hanteringen av aktivitetsförmågutredningar. Vi redogör nedan för de kvalitetshöjande åtgärder som är specifikt kopplade till AFU samt en del av de övergripande åtgärderna som genomförs men som även har bäring på hanteringen av AFU.

Organisationsförändring

Avdelning för sjukförsäkring har under de senaste åren genomgått en omfattande förändringsresa där hela sjukpenninghandläggningen har nationaliserats och delats in i tre olika verksamhetsområden. Genom detta har försäkringsutredarna fått bättre förutsättningar att specialisera sig på en viss del av handläggningen, vilket ger bättre möjligheter att utreda och identifiera ärenden som kan vara aktuella för aktivitetsförmågutredningar och förvalta resultatet av utredningen. Den nya indelningen av handläggningen var implementerad i sin helhet under våren 2024.

Organisationsförändringen har även inneburit en nationalisering av arbetet med aktivitetsförmågutredningarna. Detta har inneburit bättre förutsättningar för nationell styrning och användande av AFU.

Aktgranskning

Försäkringskassan har beslutat att genomföra en aktgranskning av ungefär 350 ärenden där AFU beställts. Granskningen kommer att ske under år 2026. Granskningen ska bidra till en tydligare bild av hur AFU fungerar i praktiken och ligga som underlag för fortsatt utveckling av metodens användning. Syftet är även att få en bättre förståelse för hur situationen vid beställning, utredningens innehåll och den efterföljande handläggningen förhåller sig till varandra. Aktgranskning är tänkt att vara årligen återkommande för att följa upp användandet av metoden samt om önskade förflyttningar gjorts. Aktgranskningen ger oss även möjlighet att följa upp AFU i förhållande till längre sjukfall.

Internrevisionsplan

Försäkringskassans internrevision kommer att granska om myndighetens förvaltning av försäkringsmedicinska utredningar är ändamålsenligt utformad och om rutinerna är ändamålsenligt utformade för den ekonomiska hanteringen. Rapporten beräknas att vara klar Q2 2026.

Utbildning

Under 2024 påbörjade Försäkringskassan en utbildning i juridisk metod för samtliga försäkringsutredare inom sjukpenning. Utbildningen omfattar enhetlig rättstillämpning, utredningsmetodik, bevisvärdering och beviskrav. Utbildningen genomförs av jurister och under år 2026 beräknas samtliga försäkringsutredare ha genomgått utbildningen. En hög kompetens i utredningsmetodik ger goda förutsättningar att identifiera vilka ärenden som är aktuella för AFU samt analysera och planera för fortsättning i ärendet efter genomförd utredning.

Försäkringskassan har genomfört kompetenshöjande åtgärder genom informationsfilmer i försäkringsmedicinsk analys samt stöd i hur man ställer frågor till hälso- och sjukvården, vilket stödjer momenten vid analys av AFU. Filmerna går att repetera vid behov.

Vi kommer under våren 2026 att lansera en webbaserad utbildning i AFU för försäkringsutredarna. Utbildningen syftar till att beskriva de olika delarna i AFU-processen och går att repetera vid behov och kan användas som stöd i den dagliga handläggningen.

Anslagsstyrda beställningar

Antalet AFU-beställningar som kan göras per år är anslagsstyrt vilket leder till en begränsning i antalet utredningar per år. Försäkringskassan ska därtill ge en prognos för antal beställningar per region. Antalsbegränsningen leder till att det inte endast är behovet av utredningen som styr i vilka ärenden som beställning görs. Detta gör att förfarandet kring AFU är en sällan-arbetsuppgift även hos de försäkringsutredare som beställer flest. Arbetsuppgifter som utförs mer sällan kräver ofta andra åtgärder för lärande än de som görs på daglig basis. Försäkringskassan har därför uppdaterat de mallar och blanketter som omger hanteringen och utredningen av AFU i syfte att underlätta och förbättra användbarheten för både utredande professioner och för försäkringsutredarna.

Test av nytt arbetssätt

ISF har i sin rapport beskrivit att Försäkringskassan till viss del initierar AFU i syfte att klargöra ett rehabiliteringsbehov, vilket inte var det ursprungliga syftet med metoden. Försäkringskassan har under 2025 startat ett utforskade projekt med en ny yrkesroll - arbetslivsinriktad rehabiliteringsspecialist (ALR) med specialistkompetens som exempelvis arbetsterapeut, fysioterapeut och arbetspsykolog. Målsättningen är att ALR ska kunna ge expertstöd till försäkringsutredaren när det gäller frågor om arbetslivsinriktad rehabilitering och återgång i arbete, och är därmed ytterligare ett

Informationsklass

Datum

Diarienummer

Öppen

2026-04-16

FK 2024/011515

verktyg för försäkringsutredarna när rehabiliteringsbehovet är oklart och vilket i sin tur skulle kunna minska antalet AFU som initieras av den anledningen.

Det som ISF konstaterar i rapporten ingår i de redan pågående åtgärderna och Försäkringskassan bedömer att de är tillräckliga.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Ulrika Havossar i närvaro av verksamhetsutvecklare Sara Svahnberg, den senare som föredragande.

Ulrika Havossar

Sara Svahnberg